

Hielp Bergoglio slachtoffers in Vuile

door **Simon van Woerden**

BUENOS AIRES – Argentijnse gelovigen stroomden donderdag in drommen de kathedraal van Buenos Aires binnen, om te vieren dat hún aartsbisschop, Jorge Mario Bergoglio, als paus Franciscus door het leven gaat. De eerste Latijns-Amerikaanse paus ooit.

De jubelende reacties gingen echter meteen vergezeld van kritische vragen. Want welke rol speelde de nieuwe katholieke leider precies tijdens de militaire dictatuur van 1976 tot 1983, die in Argentinië tijdens de zogeheten Vuile Oorlog verantwoordelijk was voor naar schatting 30.000 ‘verdwijningen’ - een eufemisme voor ontvoering, marteling en exe-

cutie van politieke tegenstanders? De vraag is des te prangender omdat in Argentinië momenteel een megaproces (*Megacausa ESMA*) loopt over de misdaden tegen de menselijkheid tijdens de Vuile Oorlog. Bergoglio’s naam is verbonden aan die periode omdat hij destijds de leider was van de jezuïetenorde in Argentinië, een belangrijke orde binnen de katholieke kerk. Hoewel het Argentijnseatholicisme als geheel openlijk zijn steun gaf aan het militaire bewind, bestond er onder gewone priesters veel weerstand tegen de junta. Velen van hen ‘verdwenen’ tijdens de dictatuur. De Argentijnse Orlando Yorio en Hongaarse Francisco (Franz) Jalics hoorden tot die weerspannige priesters. De twee

jezuïeten waren sociaal erg betrokken en predikten in de sloppenwijken van Buenos Aires de bevrijdingstheologie, destijds sterk in opkomst. De principes daarvan, onder meer de bevrijding van sociaal, economisch en politiek onrecht voor de armen, waren in de ogen van de rechtse dictatuur socialistisch – en dus verdacht. Bergoglio, zelf geen aanhanger van de bevrijdingsdoctrine, zou zich in 1976 als hoofd van de jezuïeten hebben gedistantieerd van het werk van de twee paters en hen zo praktisch vogelvrij hebben verklaard. Enkele dagen later verdwenen Yorio en Jalics, om vijf maanden later gemarteld, gedrogeerd, halfnaakt maar levend terug te worden gevonden.

Oorlog, of liet hij ze stikken?

Naast dit specifieke geval zou de nieuwe paus goed op de hoogte zijn geweest van de algemene katholieke betrokkenheid bij het militaire schrikbewind. Horacio Verbitsky, een bekende Argentijnse onderzoeksjournalist en in de jaren zeventig lid van de communistische guerrillaclub Los Montoneros, is een van de belangrijkste critici van katholieke steun aan de dictatuur. Volgens Verbitsky vertelde Bergoglio hem in 1999 dat hij had geweten van verhoren

► **De jubelende reacties in Buenos Aires gingen meteen vergezeld van kritische vragen**

en martelingen door de Argentijnse marine, die plaatsvonden op een eiland dat de katholieke kerk aan de marine had verkocht. Bergoglio ontkende dit in 2010 toen hij getuigde in de *Megacausa*. In de zaak van Yorio en Jalics heeft Bergoglio ook een afwijkende visie op de feiten. Tegenover journalist en biograaf Sergio Rubin verklaarde de geestelijk leider dat hij juist veel moeite had gedaan om de twee weer vrij te krijgen. Zo zou hij onder meer de huispriester van dictator Jorge Videla ervan hebben overtuigd ziek te te veinzen, zodat Bergoglio hem eenmalig kon vervangen en zo Videla kon vragen Yorio en Jalics te laten gaan. Daarnaast hielp de nieuwe paus volgens Rubin regelmatig mensen onder te duiken

op kerkelijk grondgebied en gaf hij een man die erg op Bergoglio leek zijn identiteitspapieren om Argentinië te kunnen ontvluchten. „Ik deed wat ik kon, gegeven mijn leeftijd en de beperkte contacten die ik had, om ontvoerde mensen te verdedigen”, zegt Bergoglio in Rubins boek *De Jezuïet*. Mensenrechtenadvocate Myriam Bregman startte in 2005 een rechtszaak tegen de nieuwe paus voor diens betrokkenheid bij de tijdelijke verdwijning van priesters Yorio en Jalics. Volgens Bregman is het verweer ‘toch ook dingen goed te hebben gedaan’ veel te zwak. De kerk wist vanaf het begin dat de regering burgers ontvoerde, martelde en vermoordde en bleef het regime niettemin openlijk steunen, zegt zij.